

દેવાલયમાં દર્શન કેવી રીતે કરવા ? (ભાગ ૧)

દેવતાના પ્રત્યક્ષ દર્શન પહેલાંની કૃતિઓ પાછળનું શાસ્ત્ર

[How to have darshan in a Temple ? (Part 1) – Gujarati]

ગ્રંથનું મનોગત

'દેવાલય' એટલે દેવનું આલય, એટલે કે ભગવાનનો સાક્ષાત્ વાસ. 'ત્યાં જવાથી આપણી માંગણીઓ ભગવાનનાં ચરણોમાં રજૂ થાય છે, મન:શાંતિનો અનુભવ થાય છે.' 'ભગવાન ભાવના ભૂખ્યા હોય છે', એટલે ભક્તિભાવ ધરાવનારી વ્યક્તિ ભગવાનના દર્શન ગમે તે પદ્ધતિથી કરે, તો તેને ભગવાનની કૃપાનો અનુભવ થાય જ છે; પરંતુ સર્વસામાન્ય ભાવિકમાં એટલો ભાવ હોતો નથી, એટલે તેણે ભગવાનના દર્શન અધ્યાત્મશાસ્ત્ર દષ્ટિએ યોગ્ય પદ્ધતિથી કરવા આવશ્યક હોય છે.

દીવાની ફરતે કાચના ઢાંકણા પર મેશ જામી હોય તો તે સ્વચ્છ કરવી પડે છે, તો જ દીવાનો ચોખ્ખો પ્રકાશ બહાર પડી શકે છે. તેવી જ રીતે ભગવાનના પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવા પહેલાં આપણી ફરતે રહેલા રજ-તમનાં આવરણની મેશ દૂર કરીને ભાવની જ્યોતિ અંતરમાં જાગૃત કરવી પડે છે, તો જ ઈશ્વર દ્વારા પ્રક્ષેપિત થનારા ચૈતન્યપ્રકાશનો અને તેના કૃપાપ્રસાદનો પરિપૂર્ણ લાભ આપણને થાય છે. અધ્યાત્મશાસ્ત્ર દષ્ટિએ ભગવાનના દર્શન કરવાની યોગ્ય પદ્ધતિથી એ કેવી રીતે સાધ્ય થાય છે, એ વિશેની જાણકારી આ ગ્રંથમાલિકામાં આપી છે. આમાં કેવળ યોગ્ય પદ્ધતિ જ નહીં, જ્યારે તે તેની પાછળનું સૂક્ષ્મ-સ્તરનું અધ્યાત્મશાસ્ત્ર પણ આપ્યું છે. તેથી તે પદ્ધતિ અને પર્યાયથી ધર્મશાસ્ત્ર વિશે શ્રદ્ધા નિર્માણ થય છે.

પગ ધોઈને દેવાલયમાં પ્રવેશ શા માટે કરવો; દર્શન કરતી વેળાએ કઈ પ્રાર્થના કરવી; પ્રદક્ષિણા શા માટે, કેવી રીતે અને કેટલી કરવી; દેવતાનાં ચરણોમાં ઘન, નારિયેળ ઇ. અર્પણ કરવાનું મહત્ત્વ શું એવા વિવિધ પ્રશ્નોના ઉત્તરો આ ગ્રંથમાલિકામાં આપ્યા છે. 'ઈશ્વરપ્રાપ્તિ' એ મનુષ્યનું અંતિમ ધ્યેય સાધ્ય થવાની દષ્ટિએ હિંદુ ધર્મમાંની પ્રત્યેક ધાર્મિક કૃતિ પાછળ કેટલો ગહન વિચાર કરવામાં આવ્યો છે, એનો પરચો આ ગ્રંથમાલિકા વાંચતી વેળાએ ડગલે અને પગલે થશે.

આ ગ્રંથમાલિકામાં કહેલી યોગ્ય પદ્ધતિ અનુસાર ભગવાનના દર્શન કરવાથી, તેમજ આ વિશે સમાજના લોકોનું પણ પ્રબોધન કરવાથી આ ગ્રંથમાલિકા લખવાનું ખરેખર સાર્થક થયું, એવું અમે સમજીશું. તેમ થાય એવી શ્રીગુરુચરણોમાં પ્રાર્થના. - સંકલક

અનુક્રમણિકા

(કેટલાક વિશિષ્ટતાપૂર્ણ સૂત્રો [મુદ્દાઓ] ‘*’ ચિહ્નથી દર્શાવ્યાં છે.)

૧. દેવાલયનું મહત્ત્વ	૨૨
* દેવાલયને કારણે દસે દિશાઓ ચૈતન્યમય થવી	૨૩
૨. દેવાલયમાં દર્શન કરવાનું મહત્ત્વ	૨૪
* દેવાલયમાં દર્શન કરવાથી થનારી વ્યષ્ટિ અને સમષ્ટિ સાધના	૨૫
૩. ‘મંદિર’ને બદલે ‘દેવળ’ અથવા ‘દેવાલય’ શબ્દોનો ઉપયોગ શા માટે કરવો?	૨૫
૪. દેવાલયની રચનાના સાત સ્તર, તેમની સાથે સંબંધિત તત્ત્વો અને તેમનું મહત્ત્વ	૨૬
૫. દેવાલયમાં દર્શન કરવાની યોગ્ય પદ્ધતિ (દેવતાનું પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવા પહેલાં કરવાની કૃતિઓ)	૨૭
૬. દેવાલયમાં પ્રવેશ કરવા પહેલાં કરવાની કૃતિઓ અને તે પાછળનું શાસ્ત્ર	૩૧
૬ અ. દેવાલયમાં પ્રવેશ કરવા પહેલાં શરીર પરની ચામડાની વસ્તુઓ શા માટે કાઢીને રાખવી ?	૩૧
૬ આ. દેવાલયમાં પ્રવેશ કરવા પહેલાં ચંપલ અને જોડા કાઢીને શા માટે મૂકવા ?	૩૧
૬ ઇ. પગ ધોઈને દેવાલયમાં પ્રવેશ શા માટે કરવો ?	૩૭
૬ ઈ. પગ ધોયા પછી પોતાના પર પાણી શા માટે છાંટવું ?	૩૮
૬ ઉ. દેવતા અને ગુરુના દર્શન કરતી વેળાએ, પૂજા, નમસ્કાર, જપ તેમજ હવન કરતી વેળાએ અને પ્રદક્ષિણા કરતી વેળાએ ગળા ફરતે વસ્ત્ર શા માટે ન લપેટવું ?	૩૯
૬ ઊ. કેટલાંક દેવાલયોમાં ‘પુરુષોએ અંગરખો (શર્ટ) કાઢીને દેવાલયમાં પ્રવેશ કરવો’, એવો નિયમ શા માટે છે ?	૪૦
૬ એ. દેવાલયમાં દર્શન કરવા જતી વેળાએ માથું ઢાંકવું યોગ્ય કે	

અયોગ્ય ?	૪૧
૬ ઐ. દેવાલયના પ્રવેશદ્વાર, સભામંડપ અને ગર્ભગૃહમાં પ્રવેશ કરવા પહેલાં દ્વારને નમસ્કાર શા માટે કરવા ?	૪૨
૬ ઓ. દેવાલયના પરિસરમાંથી કળશના દર્શન શા માટે કરવા ?	૪૪
૭. દેવાલયમાં દર્શન કરવા માટે પરિસરમાંથી સભામંડપ ભણી જવાની પદ્ધતિ	૪૫
* પ્રાંગણમાંથી પ્રત્યક્ષ દેવાલય ભણી ચાલીને જતી વેળાએ કેવો ભાવ રાખવો ?	૪૬
૮. દેવાલયના પગથિયાં ચઢવાં	૪૭
૮ અ. દેવાલયના પગથિયાને નમસ્કાર કરવાથી શું લાભ થાય છે ?	૪૭
૮ આ. એક હાથે નમસ્કાર કરવા નહીં, એવું શાસ્ત્ર હોવા છતાં દેવાલયના પગથિયાંને એક હાથે નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે ખરું ?	૫૦
૯. સભામંડપમાં પ્રવેશ કરવો	૫૧
* સભામંડપના દ્વારને દૂરથી નમસ્કાર કરવા	૫૧
* સભામંડપમાં પ્રવેશ કરતી વેળાએ હાથ અડાડીને પગથિયાંને નમસ્કાર કરવા	૫૧
* સભામંડપમાં પ્રવેશ કરતી વેળાએ પ્રાર્થના કરવી	૫૧
૧૦. સભામંડપમાંથી ગભાર ભણી જવાની પદ્ધતિ	૫૨
* સભામંડપની કુશ (જમણી) બાજુથી પ્રવેશ કરવાને બદલે તે બાજુએથી સભામંડપમાંથી બહાર જવાનું કારણ	૫૨
* સભામંડપની વામ (ડાબી) બાજુએથી પ્રવેશ કરવાનું કારણ	૫૩
૧૧. દેવતાના દર્શન કરતા પહેલાં કરવાની કૃતિઓ અને તે પાછળનું શાસ્ત્ર	૫૪
૧૧ અ. દેવાલયનો ઘંટ બને ત્યાં સુધી કેમ વગાડવો નહીં ? વગાડવો જ હોય તો વગાડવાની યોગ્ય પદ્ધતિ કઈ છે ?	૫૪
૧૨. દેવાલયમાં દર્શન કરવા વિશેની કેટલીક અનુભૂતિઓ	૫૪
સદર ગ્રંથ વિશેનું અધ્યાત્મશાસ્ત્રીય ગહન જ્ઞાન	૫૯
'દેવાલય દર્શન (ભાગ ૨)' આ ગ્રંથની સંક્ષિપ્ત વિષયસૂચિ	૬૧